

VALSTYBINĖ KAINŲ IR ENERGETIKOS KONTROLĖS KOMISIJA

IŠVADA

DĖL VEIKLOS SIRČIŲ, KURIOSE EGIZTUOJA DIDELĖ KORUPCIJOS PASIREIŠKIMO TIKIMYBĖ, NUSTATYMO

2013 m. rugsėjo 25 d.
Vilnius

Vadovaujantis Lietuvos Respublikos korupcijos prevencijos įstatymo (Žin., 2002, 57-2297) 6 straipsnio 2 dalimi, Korupcijos rizikos analizės atlikimo tvarka, patvirtinta Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2002 m. spalio 8 d. nutarimu Nr. 1601 „Dėl Korupcijos rizikos analizės atlikimo tvarkos“ (Žin., 2002, Nr. 98-4339), Valstybinėje kainų ir energetikos kontrolės komisijoje (toliau - Komisija) atliktas korupcijos pasireiškimo tikimybės įvertinimas.

Komisijos veiklos sričių, kuriose egzistuoja didelė korupcijos pasireiškimo tikimybė, nustatymą ir korupcijos pasireiškimo tikimybės vertinimą atliko Komisijos pirmininko 2013 m. rugsėjo 5 d. įsakymu Nr. O1-74 sudaryta Komisijos veiklos sričių, kuriose egzistuoja didelė korupcijos pasireiškimo tikimybė, nustatymo ir įvertinimo komisija (toliau – Nustatymo komisija), susidedanti iš šios komisijos pirmininkės – Teisės skyriaus vedėjos Vilmos Adamavičiūtės ir komisijos narių: Teisės skyriaus vyr. specialistės Raimondos Ragelytės ir Teisės skyriaus vyr. specialisto Povilo Kazlausko.

Nustatymo komisija savo darbe vadovavosi prieš tai minėtais teisės aktais, taip pat Valstybės ir savivaldybės įstaigų, kuriose egzistuoja didelė korupcijos pasireiškimo tikimybė, nustatymo rekomendacijomis, patvirtintomis Lietuvos Respublikos specialiųjų tyrimų tarnybos direktoriaus 2011 m. gegužės 13 d. įsakymu Nr. 1-270 (Žin., 2011, Nr. 60-2877) (toliau – Rekomendacijos).

Atlikus analizę, galima teigti, kad Komisijoje korupcijos pasireiškimo tikimybė egzistuoja, nes atskiros jos veiklos sritys atitinka Korupcijos prevencijos įstatymo 6 straipsnyje nurodytus kriterijus:

1. *pagrindinės funkcijos yra kontrolės ir priežiūros vykdymas* (Rekomendacijų priedo II kriterijus);
2. *veikla yra susijusi su leidimų, nuolaidų, lengvatų ir kitokių papildomų teisių suteikimu ar apribojimu* (Rekomendacijų priedo IV kriterijus);
3. *daugiausia priimami sprendimai, kuriems nereikia kitos valstybės ar savivaldybės įstaigos patvirtinimo* (Rekomendacijų priedo V kriterijus).

Ši analizė atlikta dokumentiniu būdu, formaliu oju ir palyginimo metodais, analizuojant Komisijos nuostatus, Lietuvos Respublikos įstatymus, Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimus, Lietuvos Respublikos energetikos ministro įsakymus ir kitus teisės aktus, nustatančius Komisijos teisinį statusą, veiklą ar atskirų funkcijų atlikimą, įpareigojimus ir teises prievoles, kuriais savo darbe vadovaujasi Komisijos darbuotojai, atlikdami savo funkcijas.

Atsižvelgiant į Komisijos nuostatus, patvirtinus Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2002 m. lapkričio 7 d. nutarimu Nr. 1747 (Žin., 2002, Nr. 109-4819; 2012, Nr. 69-3537) (toliau – Nuostatai) bei Lietuvos Respublikos energetikos įstatymo (Žin., 2002, Nr. 56-2224; 2011, Nr. 160-7576) 8 straipsnio 9 dalyje nurodytas Komisijos funkcijas, Nustatymo komisija suskirstė Komisijos veiklos sritis pagal vykdomų funkcijų rūšinius požymius. Nustatymo komisija išskyrė šias Komisijos vykdomų funkcijų grupes:

1. valstybės reguliuojamų kainų nustatymas, kuris atitinka Rekomendacijų priedo II ir V kriterijus;
2. energetikos įmonių veiklos kontrolė, kuri atitinka Rekomendacijų priedo II ir V kriterijus;
3. energetikos įmonių licencijavimas, kuri atitinka Rekomendacijų priedo IV kriterijų;

4. energetikos įmonių veiklos priežiūra, kuri atitinka Rekomendacijų priedo II ir V kriterijus;
5. skundų ir ginčų dėl energetikos įmonių veiklos ar neveikimo nagrinėjimas, kuris atitinka Rekomendacijų priedo II ir V kriterijus.

ATSKIRŲ KOMISIJOS VEIKLOS SRIČIŲ ĮVERTINIMAS

1. Valstybės reguliuojamų kainų nustatymas

Šią Valstybinės kainų ir energetikos kontrolės komisijos veiklos sritį apima tokios Energetikos įstatymo 8 straipsnio 9 dalyje nurodytos Komisijos funkcijos kaip reguliuojamos veiklos apskaitos reikalavimų tvirtinimas (1 p.), valstybės reguliuojamų kainų nustatymo metodikų, valstybės reguliuojamų kainų ir kainų viršutinių ribų tvirtinimas (2 p.), valstybės reguliuojamų kainų nustatymo principų rengimas ir teikimas Vyriausybei (3 p.), energetikos objektų prijungimo įkainių tvirtinimas (5 p.), vienašališkas valstybės reguliuojamų kainų, kai energetikos įmonės nesilaiko šių kainų nustatymo reikalavimų, nustatymas (6 p.), energetikos įmonių, besiverčiančių veikla, kurios kainos yra reguliuojamos, šioje veikloje naudojamo turto nusidėvėjimo (amortizacijos) normų nustatymas (10 p.).

Sisteminant paminėtas Komisijos veiklos sritis, skiriama valstybės reguliuojamų kainų nustatymo funkcija. Ši Komisijos veiklos sritis atitinka Korupcijos prevencijos įstatymo 6 straipsnio 3 dalyje nustatytą kriterijų – Komisijos vykdoma funkcija yra kontrolės ar priežiūros vykdymas, t.y. Komisijai suteikti įgaliojimai vykdyti veiklą, skirtą prižiūrėti, kaip nepavaldūs fiziniai ir (ar) juridiniai asmenys laikosi teisės aktų reikalavimų atitinkamoje valdymo srityje, ar vykdyti kontrolės funkcijas, nesusijusias su įstaigos vidaus administravimu, taip pat priima sprendimus, kuriems nereikia kitos valstybinės institucijos patvirtinimo.

Valstybės reguliuojamų kainų nustatymo tvarka ir sąlygos, vykdymo forma ir periodiškumas, šiame procese dalyvaujančių subjektų įgalinimai ir teisės įtvirtinti tiek įstatymuose, tiek įstatymus įgyvendinančiuose teisės aktuose. Valstybės reguliuojamos kainos tvirtinamos vadovaujantis atskirų energetikos sektorių teisinius pagrindus reglamentuojančiuose teisės aktuose nustatytais kainų nustatymo bendraisiais reikalavimais.

Sprendimai šioje Komisijos veiklos srityje priimami be kitos valstybės ar savivaldybės institucijos patvirtinimo. Remiantis Energetikos įstatymo 8 straipsnio 10 dalimi, Komisija yra funkciškai atskirta nuo bet kurio kito viešojo ar privataus asmens. Komisijos pirmininkas, jos nariai, Komisijos administracijos valstybės tarnautojai ir darbuotojai veikia nepriklausomai nuo visų rinkos interesų, atlikdami savo pareigas, nesiekia gauti jokių Vyriausybės arba bet kurio kito viešojo ar privataus asmens tiesioginių nurodymų ir jų nevykdo. Komisija priima savarankiškus, nuo jokios valstybės ar savivaldybių institucijos, įmonės, įstaigos ar organizacijos nepriklausomus sprendimus.

Sprendimus dėl valstybės reguliuojamų kainų nustatymo Komisija priima kolegialiai. Sprendimai įforminami nutarimais. Komisijos nutarimu yra pavirtintas Komisijos darbo reglamentas, kuriame detalai reglamentuojama Komisijos nutarimų projektų rengimo, derinimo ir tvirtinimo tvarka. Komisijos nutarimu tvirtinami norminiai teisės aktai derinami su suinteresuotais subjektais ir visuomene. Gautų pastabų ir pasiūlymų vertinimą atlieka projekto rengėjas.

Visi Komisijos priimti sprendimai (tiek individualūs, tiek norminiai administraciniai teisės aktai) gali būti skundžiami Lietuvos Respublikos administracinių bylų teisenos įstatymo (Žin., 1999, Nr. 13-308; 2000, Nr. 85-2566) nustatyta tvarka ir sąlygomis. Institucijos teisės aktai keičiami įgyvendinant įstatymu keičiamą teisinį reguliavimą, taip pat vykdomas periodinis Komisijos priimtų teisės aktų tobulinimas Komisijos iniciatyva.

2. Energetikos įmonių veiklos kontrolė ir sankcijų taikymas

Remiantis Energetikos įstatymo 8 straipsnio 9 dalies 4, 12, 13, 17, 20, 21 punktais, Komisija kontroliuoja, kaip taikomos valstybės reguliuojamos kainos ir tarifai, įpareigoja energetikos įmones sudaryti sutartis dėl energijos perdavimo, skirstymo ar tiekimo, kai energetikos įmonės nepagrįstai atsisako suteikti paslaugas tretiesiems asmenims ar tiekti vartotojams energiją, kontroliuoja, kad būtų veiksmingai atskirtos veiklos energetikos sektoriuje, užtikrinant energijos perdavimo ir skirstymo veiklos nepriklausomumą nuo komercinių energetikos veiklos interesų ir siekiant išvengti kryžminio subsidijavimo, teisės aktų nustatyta tvarka pagal kompetenciją turi teisę tikrinti energetikos įmonių valstybės institucijoms ir (ar) vartotojams teikiamą informaciją, vertinti jos patikimumą, nepažeisdama komercine (gamybine) ar profesine paslaptimi laikomos informacijos apsaugos reikalavimų, skiria šio Energetikos įstatymo 36 straipsnyje nustatytas pinigines baudas, pagal kompetenciją taiko Lietuvos Respublikos administracinių teisės pažeidimų kodekse nustatytas poveikio priemones už administracinius teisės pažeidimus.

Sisteminant paminėtas Komisijos veiklos sritis, skiriama kontrolės ir teisės aktuose numatytų sankcijų taikymo funkcija. Ši Komisijos veiklos sritis atitinka Korupcijos prevencijos įstatymo 6 straipsnio 3 dalyje nustatytą kriterijų – Komisijos vykdoma funkcija yra kontrolės ar priežiūros vykdymas, t.y. Komisijai suteikti įgaliojimai vykdyti veiklą, skirtą prižiūrėti, kaip nepavaldūs fiziniai ir (ar) juridiniai asmenys laikosi teisės aktų reikalavimų atitinkamoje valdymo srityje, ar vykdyti kontrolės funkcijas, nesusijusias su įstaigos vidaus administravimu, taip pat priima sprendimus, kuriems nereikia kitos valstybinės institucijos patvirtinimo.

Valstybės reguliuojamų kainų ir tarifų taikymo kontrolė atliekama Komisijai įgyvendinant jai suteiktas teises kainodaros srityje. Remiantis Nuostatų, 10 punktu, Komisija, nagrinėjamu atveju, atlikdama jai pavestas funkcijas, turi teisę vienašališkai nustatyti valstybės reguliuojamas kainas, jeigu energetikos įmonės nesilaiko šių kainų nustatymo reikalavimų, priimti sprendimą dėl kainų dydžio ar transporto tarifų maksimalaus dydžio ir nurodyti sprendimo galiojimo laiką, kai nepavyksta suderinti su ja kainų (tiekėjams) ar transporto tarifų maksimalių dydžių (vežėjams), gauti iš įmonių, kurioms kainas ar tarifus nustato (derina) Komisija, visą informaciją, būtiną įstatymų nustatytoms pareigoms atlikti, susipažinti su gamtinių dujų įmonių ir vartotojų sudaromomis sutartimis, įpareigoti energetikos įmones sudaryti sutartis dėl energijos perdavimo, skirstymo ar tiekimo, kai energetikos įmonės nepagrįstai atsisako trečiajai šaliai suteikti paslaugas ar tiekti vartotojams energiją.

Įgyvendinant paminėtas teises, Komisijos sprendimai kainodaros kontrolės srityje priimami viešuose Komisijos posėdžiuose Komisijos darbo reglamento nustatyta tvarka. Komisijos posėdis laikomas teisėtu, jeigu jame dalyvauja ne mažiau kaip 4 Komisijos nariai, įskaitant Komisijos pirmininką. Komisija sprendimus priima balsuodama, sprendimai įforminami nutarimais. Komisijos narys turi teisę nesutikti su daugumos Komisijos narių nuomone posėdyje svarstomais klausimais. Tokiu atveju Komisijos narys žodžiu ir (ar) raštu išdėsto savo nuomonę, kuri užfiksuojama posėdžio protokole.

Paminėtina ir tai, jog kainodaros kontrolė įgyvendinama tikrinant ir vertinant energetikos įmonių teikiamą informaciją. Energetikos įmonių duomenų ir ataskaitų apie energetikos įmonių reguliuojamą veiklą gamtinių dujų, elektros energetikos ir šilumos ūkio sektoriuose pateikimą Komisijai reglamentuoja Energetikos įmonių informacijos teikimo taisyklės, patvirtintos Komisijos 2008 m. birželio 28 d. nutarimu Nr. O3-80 (Žin., 2008, Nr. 76-3039; 2013, Nr. 81-4081), kurios nustato teikiamos informacijos apimtį ir formą. Už informacijos nepateikimą ar žinomai klaidingos informacijos pateikimą energetikos įmonių pareigūnai ar asmenys gali būti traukiami administracinėn atsakomybėn Lietuvos Respublikos administracinių teisės pažeidimų kodekso (Žin., 1985, Nr. 1-1) (toliau – ATPK) nustatyta tvarka, o energetikos įmonei gali būti skiriama pinigine bausme Energetikos įstatymo nustatyta tvarka.

Siekiant, jog Komisijos įgyvendinama energetikos sektoriaus kontrolė būtų efektyvi, Komisija yra įgaliota taikyti atitinkamas sankcijas. Pagal Energetikos įstatymo 36 straipsnio 1 dalį, energetikos įmonėms už pažeidimus vykdant reguliuojamąją veiklą, kurie per Komisijos nustatytą

protingą laikotarpį nebuvo pašalinti, užtikrinant atitiktą teisės aktų nustatytoms reguliuojamosios veiklos sąlygoms, Komisija skiria baudas:

1) už viešai privalomos skelbti informacijos apie energetikos įmonės reguliuojamąją veiklą nepaskelbimą, už teisės aktuose nustatytos informacijos nepateikimą Energetikos įstatymo 25 straipsnio 1 dalyje nurodytiems asmenims, taip pat neteisingos ar ne visos informacijos pateikimą;

2) už kitų įstatymų nustatytų licencijuojamos veiklos sąlygų pažeidimą arba jų nevykdymą, už Komisijos įpareigojimų (nurodymų) nutraukti neteisėtą veiklą, pašalinti nustatytus licencijuojamos veiklos sąlygų pažeidimus nevykdymą arba vykdymą ne laiku, už įsipareigojimų nesilaikymą;

3) už veiklos saugumo ir patikimumo, sąžiningos konkurencijos ir vartotojų nediskriminavimo principų pažeidimą, išskyrus Energetikos įstatymo straipsnio 2 dalyje nurodytus atvejus, už reguliuojamosios veiklos sąlygų pakartotinį pažeidimą per kalendorinius metus;

4) už energijos perdavimo ar skirstymo veiklos nepriklausomumo ir veiklos atskyrimo reikalavimų nevykdymą ar jų netinkamą vykdymą, jeigu per Komisijos nustatytą protingą terminą šie pažeidimai nebuvo ištaisyti, vertikalios integracijos įmonei ir (ar) tinklų operatoriui.

Komisijos skiriamų piniginių baudų ir jų dydžio nustatymo tvarką reglamentuoja Piniginių baudų skyrimo ir jų dydžio nustatymo taisyklės, patvirtintos Komisijos 2009 m. rugsėjo 18 d. nutarimu Nr. O3-132 (Žin., 2010, Nr. 146-7515). Remiantis minėtomis taisyklėmis, išskiriami šie baudos skyrimo etapai:

a) Komisija, gavusi pranešimą arba surinkusi informaciją apie energetikos įmonių galimai padarytus arba daromus pažeidimus, atlieka tyrimą. Bylos tyrimą dėl galimai padaryto energetikos įmonės pažeidimo atlieka Komisijos pirmininko ar Komisijos nario pavedimu įgalioti Komisijos darbuotojai;

b) atlikęs tyrimą, įgaliotas Komisijos darbuotojas surašo protokolą dėl galimai padaryto reguliuojamos veiklos pažeidimo;

c) Komisija nustato ne trumpesnę nei 5 dienų terminą paaiškinimams pateikti ir apie tai praneša energetikos įmonei, dėl kurios veiksnių atliekamas tyrimas. Jei per nurodytą laiką paaiškinimų negaunama, laikoma, kad juos pateikti atsisakyta;

d) su bylos nagrinėjimu susijusi medžiaga teikiama svarstyti Komisijos posėdžiui vadovaujantis Komisijos darbo reglamento nustatyta tvarka;

e) piniginių baudos skyrimo klausimas svarstomas Komisijos posėdyje.

Administracinio teisės pažeidimo protokolo ir nutarimo administracinio teisės pažeidimo byloje pildymo bei administracinio teisės pažeidimo bylos nagrinėjimo ir vykdymo tvarką, už veikų, numatytas ATPK, reglamentuoja Administracinio teisės pažeidimo protokolo ir nutarimo administracinio teisės pažeidimo byloje pildymo taisyklės, patvirtintos Komisijos 2009 m. spalio 28 d. nutarimu Nr. O3-172 (Žin., 2009, Nr. 132-5794). Pagal minėtų taisyklių 15 punktą, surašytas protokolas ne vėliau kaip per tris dienas nuo jo surašymo momento perduodamas Komisijai, kuri yra įgaliota nagrinėti administracinio teisės pažeidimo bylas pagal ATPK¹. Jeigu asmeniui, traukiamam administracinėn atsakomybėn, buvo surašytas administracinis nurodymas ir administracinėn atsakomybėn traukiamas asmuo per nustatytą terminą administracinio nurodymo neįvykdė, šis administracinis nurodymas laikomas negaliojančiu, o administracinio teisės pažeidimo protokolas per keturias darbo dienas nuo termino, nustatyto įvykdyti administracinį nurodymą, pabaigos perduodamas Komisijai. Protokolas Komisijai neperduodamas, jei administracinėn atsakomybėn traukiamas asmuo nustatytu laiku įvykdo administracinį nurodymą. Komisijos sprendimai dėl baudos skyrimo priimami Komisijos posėdžiuose.

Veiklos energetikos sektoriuje atskyrimo kontrolę gamtinių dujų sektoriuje reglamentuoja Lietuvos Respublikos gamtinių dujų įstatymo reikalavimų neatitinkančių gamtinių dujų įmonių veiklą ir kontrolės atskyrimo vykdymo planas, patvirtintas Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2011 m. spalio 28 d. nutarimu Nr. 1239 (Žin., 2011, Nr. 130-6170; 2011, Nr. 132), elektros

¹ Komisija nagrinėja ATPK 99³ straipsnio pirmojoje dalyje, 99⁶ straipsnio pirmojoje ir antrojoje dalyse numatytų administracinių teisės pažeidimų bylas ir skiria administracines nuobaudas.

energetikos sektoriuje atskyrimo kontrolę reglamentuoja Veiklos elektros energetikos sektoriuje licencijavimo taisyklės, patvirtintos Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2010 m. balandžio 28 d. nutarimo Nr. 470 (Žin., 2010, Nr. 104-3713). Komisija 2013 m. rugpjūčio 27 d. nutarimu Nr. O3-325 (2013, Nr. 92-4629) paskyrė perdavimo sistemos operatorių (LITGRID AB) ir išdavė jam elektros energijos perdavimo veiklos licenciją. 2013 m. liepos 18 d. nutarimu Nr. O3-292 Komisija išdavė AB „Amber Grid“ terminuotą gamtinių dujų perdavimo licenciją ir tokiu būdu pripažino teisinį gamtinių dujų perdavimo sistemos operatoriaus atskyrimą nuo vertikaliai integruotos įmonės.

3. Energetikos įmonių licencijavimas, leidimų išdavimas

Įgyvendindama šią funkciją, Komisija išduoda energetikos veiklos licencijas, jas keičia, sustabdo licencijų galiojimą, panaikina galiojimo sustabdymą, panaikina licencijų galiojimą, prižiūri ir kontroliuoja energetikos įmonių licencijuojamą veiklą (Energetikos įstatymo 8 str. 8 d.). Ši Komisijos veiklos sritis atitinka Korupcijos prevencijos įstatymo 6 straipsnio 3 dalyje nustatytą kriterijų – veikla yra susijusi su leidimų, nuolaidų, lengvatų ir kitokių papildomų teisių suteikimu ar apribojimu, tai yra Komisija yra suteikti įgaliojimai išduoti licencijas, leidimus ar atsisakyti juos išduoti arba sustabdyti, panaikinti jų galiojimą ar kitaip juos apriboti.

Komisijos išduodamų licencijų rūšis, Komisijai pateiktinos informacijos pobūdį ir apimtį, sprendimų dėl licencijos išdavimo, pakeitimo, sustabdymo, panaikinimo ir kt. tvarka ir sąlygos detalai reglamentuojamos Vyriausybės tvirtinamose atskirus energetikos sektorius reglamentuojančiose licencijavimo taisyklėse. Licencijų išdavimo procedūra detalizuota Komisijos priimtuose teisės aktuose. Komisija priima sprendimus dėl licencijų išdavimo, pakeitimo, sustabdymo, panaikinimo, sustabdymo panaikinimo kolegialiai ir įformina juos nutarimais, atsižvelgusi į Komisijos specialistų parengtą energetikos įmonių atitikties teisės aktų reikalavimams vertinimą. Komisijos sprendimų dėl licencijų priėmimo, svarstymo ir tvirtinimo tvarka nustatyta Komisijos darbo reglamente. Licencijų išdavimo/atsisakymo išduoti atvejais yra reglamentuoti teisės aktuose, todėl nėra galimybės priimti sprendimų savo nuožiūra nepaisant teisės aktuose įtvirtintų pagrindų. Komisijos priimti sprendimai gali būti skundžiami Lietuvos Respublikos administracinių bylų teisenos įstatymo (Žin., 1999, Nr. 13-308; 2000, Nr. 85-2566) nustatyta tvarka ir sąlygomis. Institucijos teisės aktai keičiami įgyvendinant įstatymu keičiamą teisinį reguliavimą, taip pat vykdomas periodinis Komisijos priimtų teisės aktų tobulinimas Komisijos iniciatyva.

Atkreiptinas dėmesys į tai, kad Komisijos internetinėje svetainėje adresu www.regula.lt paskelbtas administracinės paslaugos – energetikos įmonių licencijavimas – aprašymas, kuriame yra aiškiai išdėstyta, kokius dokumentus Komisijai privalo pateikti asmenys, siekiantys gauti licenciją, taip pat šių prašymų padavimo formos ir būdai, kontaktiniai asmenys, prašymų nagrinėjimo terminai ir tvarka. Komisijoje dokumentai priimami taikant „vieno langelio“ principą, Komisijoje taip pat yra suteikta galimybė pateikti dokumentus naudojantis Verslo vartų pranešimų dėžute.

4. Energetikos įmonių veiklos priežiūra

Remiantis Energetikos įstatymo 8 straipsnio 9 dalies 14, 15, 16, 18, 19 punktais, Komisija prižiūri rinkos atvėrimo ir konkurencijos didmeninėje ir mažmeninėje prekyboje mastą ir veiksmingumą (įskaitant elektros energijos ir (ar) dujų biržas), buitiniams vartotojams taikomas kainas (įskaitant išankstinio apmokėjimo sistemas), tiekėjų pakeitusių vartotojų procentinę dalį, nuo elektros energijos tinklų ir dujų sistemų atjungtų vartotojų procentinę dalį, įmokas už priežiūros paslaugas ir šių paslaugų teikimą, taip pat pagal kompetenciją konkurencijos iškraipymo ar apribojimo energetikos veikloje atvejais; prižiūri, ar nepasitaiko konkurenciją ribojančios sutartinės praktikos, įskaitant išimtinių teisių sąlygas, kurias taikant stambiems nebuitiniams vartotojams gali būti užkirstas kelias arba apribota galimybė vienu metu sudaryti sutartis su daugiau negu vienu tiekėju, ir apie tokią praktiką praneša Konkurencijos tarybai, ne rečiau kaip kartą per metus skelbia rekomendacijas, susijusias su paslaugų energetikos sektoriuje kainų atitiktimi skaidrumo, nediskriminavimo ir kitiems teisės aktų nustatytiems reikalavimams, ir teikia jas Konkurencijos

tarybai, užtikrina kiekvienam vartotojui galimybę naudotis duomenimis apie jo suvartotą energiją, taip pat apibendrintų energijos vartojimo duomenų, nenurodant vartotojų asmens duomenų, teikimą nacionaliniu lygmeniu lengvai suprantama Komisijos nustatyta forma ir galimybę visiems vartotojams naudotis šiais apibendrintais duomenimis, atlieka rinkos tyrimus, kuriais siekiama užtikrinti veiksmingą konkurenciją energetikos sektoriuje ir didelę įtaką atitinkamoje rinkoje turintiems asmenims užkirsti kelią piktnaudžiauti šia įtaka. Pagal Energetikos įstatymo 15 straipsnio 3 dalį, energetikos įmonės, besiverčiančios veikla, kurios kainos yra reguliuojamos, numatomas investicijas turi derinti su Komisija. Jeigu šios energetikos įmonių investicijos nėra suderintos su Komisija, jos negali būti pripažintos pagrįstomis valstybės reguliuojamoms kainoms peržiūrėti.

Sisteminant paminėtas Komisijos veiklos sritis, skiriama kontrolės priežiūros funkcija. Ši Komisijos veiklos sritis atitinka Korupcijos prevencijos įstatymo 6 straipsnio 3 dalyje nustatytą kriterijų – Komisijos vykdoma funkcija yra kontrolės ar priežiūros vykdymas, t.y. Komisijai suteikti įgaliojimai vykdyti veiklą, skirtą prižiūrėti, kaip nepavaldūs fiziniai ir (ar) juridiniai asmenys laikosi teisės aktų reikalavimų atitinkamoje valdymo srityje, ar vykdyti kontrolės funkcijas, nesusijusias su įstaigos vidaus administravimu, taip pat priima sprendimus, kuriems nereikia kitos valstybinės institucijos patvirtinimo.

Komisijos vykdoma energetikos įmonių veiklos priežiūra apima:

1. energetikos įmonių konsultavimą Komisijos kompetencijos klausimais;
2. ūkio subjektų veiklos patikrinimus;
3. teisės aktų nustatyta tvarka gautos informacijos apie ūkio subjektų veiklą vertinimą;
4. poveikio priemonių ūkio subjektams taikymą įstatymų ir jų pagrindu priimtų kitų teisės aktų nustatyta tvarka.

Reguliuojamos veiklos priežiūrą šiuo metu reglamentuoja Energetikos įmonių reguliuojamos veiklos priežiūros tvarkos aprašas, patvirtintas Komisijos 2012 m. birželio 18 d. nutarimu Nr. O3-155 (Žin., 2012, Nr. 69-3584). Remiantis minėto aprašo nuostatomis, Komisija atlieka ūkio subjektų veiklos priežiūrą, įskaitant ūkio subjektų veiklos patikrinimus.

Ūkio subjekto veiklos patikrinimas atliekamas, vadovaujantis Komisijos pirmininko įsakymu atlikti patikrinimą. Atlikti patikrinimus turi teisę Komisijos pirmininko įsakymu paskirti valstybės tarnautojai ar darbuotojai. Pagal Energetikos įmonių reguliuojamos veiklos priežiūros tvarkos aprašo 39 punktą, tikrinimo komisijos narys privalo nusišalinti ir apie tai nedelsdamas raštu informuoti Komisijos pirmininką, esant minėtame apraše numatytų požymių, pagal kurios tikrinimo komisijos narys gali būti susijęs su tikrinamu ūkio subjektu. Energetikos įmonių reguliuojamos veiklos priežiūros tvarkos aprašas detalčiai reglamentuoja ūkio subjekto patikrinimo metu dalyvaujančių dalyvių teises bei pareigas, išsamiai aprašo patikrinimo procedūras. Patikrinimas atliekamas, vadovaujantis tikrinimo darbo planu, kuriame nurodomos tikrinamos sritys bei tikrinimo komisijos nariai, atsakingi už konkrečių sričių patikrinimą. Tikrinimo darbo planą sudaro tikrinimo komisijos vadovas, suderinęs su atitinkamą veiklą kuriojančiu Komisijos nariu. Atsižvelgiant į patikrinimo tikslą bei apie tikrinamą ūkio subjektą turimą informaciją, tikrinimo darbo planas gali būti tikslinamas ar papildomas. Su tikrinimo darbo planu turi būti pasirašytinai supažindinti visi patikrinime dalyvaujantys tikrinimo komisijos nariai. Patikrinimas įforminamas patikrinimo aktu, kurio projektą per 5 darbo dienas surašo tikrinimo komisija. Patikrinimo akte nurodomi nustatyti galimi teisės aktų, reglamentuojančių ūkio subjektų reguliuojamą veiklą, pažeidimų atvejai, tikrinamo ūkio subjekto veiklos trūkumai, veiklos vertinimas bei kitos pastabos.

Remiantis Energetikos įmonių reguliuojamos veiklos priežiūros tvarkos aprašo 57 punktu, tikrinimo komisijos vadovo ir narių pasirašytas patikrinimo aktas teikiamas svarstyti Komisijos posėdyje Komisijos darbo reglamento nustatyta tvarka. Komisijos posėdyje priimtas sprendimas įforminamas nutarimu.

Pagal Energetikos įstatymo 8 straipsnio 9 dalies 19 punktą, Komisija, siekiama užtikrinti veiksmingą konkurenciją energetikos sektoriuje ir didelę įtaką atitinkamoje rinkoje turintiems asmenims užkirsti kelią piktnaudžiauti šia įtaka, atlieka rinkos tyrimus. Komisija 2012 m. birželio 8 d. nutarimu Nr. O3-135 (Žin., 2012, Nr. 67-3460) patvirtino Rinkų tyrimo taisykles, kuriomis siekiama sudaryti prielaidas susiformuoti veiksmingai konkurencijai gamtinių dujų ir elektros

energetikos rinkose bei užkirsti kelią asmenims piktnaudžiauti didele įtaka gamtinių dujų ir elektros energetikos rinkose.

Energetikos įmonių investicijų derinimą Komisijoje reglamentuoja Energetikos įmonių investicijų vertinimo ir derinimo valstybinėje kainų ir energetikos kontrolės komisijoje tvarkos aprašas, patvirtintas Komisijos 2009 m. liepos 10 d. nutarimu Nr. O3-100 (Žin., 2009, Nr. 86-3660). Minėtas aprašas nustato energetikos įmonių planuojamų vykdyti investicijų vertinimo kriterijus ir derinimo su Komisija principus bei tvarką, pagal kurią, išnagrinėjusi energetikos įmonių prašymus ir įvertinusi investicijų projektus, Komisija priima sprendimą dėl investicijų projekto derinimo Komisijos darbo reglamento nustatyta tvarka.

5. Vartojimo ginčų ir ginčų dėl energetikos įmonių veiklos ar neveikimo nagrinėjimas

Remiantis Energetikos įstatymo 34 straipsnio 3 dalimi, Komisija išankstine privaloma skundų ir ginčų nagrinėjimo ne teisme tvarka nagrinėja vartotojų ir energetikos įmonių skundus ir ginčus dėl energetikos įmonių veiklos ar neveikimo tiekiant, skirstant, perduodant, laikant energiją, dėl teisės energetikos įmonėms pasinaudoti tinklais ir sistemomis nesuteikimo, dėl prisijungimo, energijos ir energijos išteklių tiekimo srautų balansavimo, kainų ir tarifų taikymo. Ši Komisijos veiklos sritis atitinka Korupcijos prevencijos įstatymo 6 straipsnio 3 dalyje nustatytą kriterijų – Komisijos vykdoma funkcija yra kontrolės ar priežiūros vykdymas, t.y. Komisijai suteikti įgaliojimai vykdyti veiklą, skirtą prižiūrėti, kaip nepavaldūs fiziniai ir (ar) juridiniai asmenys laikosi teisės aktų reikalavimų atitinkamoje valdymo srityje, ar vykdyti kontrolės funkcijas, nesusijusias su įstaigos vidaus administravimu, taip pat Komisija priima sprendimus, kuriems nereikia kitos valstybinės institucijos patvirtinimo.

Pagal Energetikos įstatymo 34 straipsnio 4 dalį, vartotojų ir energetikos įmonių skundai ir ginčai nagrinėjami pagal skundus ir ginčus nagrinėjančios institucijos nustatytas tokių skundų ir ginčų nagrinėjimo taisykles, laikantis Energetikos įstatyme nustatytų reikalavimų.

Šiuo metu vartotojų ir energetikos įmonių vartojimo ginčų ir ginčų dėl energetikos įmonių veiklos ar neveikimo nagrinėjimo procedūrą reglamentuoja Išankstinio ginčų sprendimo ne teisme tvarkos aprašas, patvirtintas Komisijos 2011 m. balandžio 14 d. nutarimu Nr. O3-75 (Žin., 2011, Nr. 47-2275; 2013, Nr. 81-4079), įtvirtinantis Komisijos, vartojimo ginčo ir ginčo šalių teises bei pareigas, taip pat nustatoma detali vartojimo ginčų ir ginčų nagrinėjimo procedūra².

Pagal minėto Aprašo 6 punktą, Komisija, nagrinėdama vartojimo ginčą ar ginčą, priima: *procedūrinius sprendimus*, kurie priimami nagrinėjant vartojimo ginčą ar ginčą, įskaitant sprendimus atsisakyti priimti skundą ar prašymą išspręsti ginčą, palikti skundą ar prašymą išspręsti ginčą nenagrinėtą, nutraukti ar sustabdyti skundo nagrinėjimą arba sustabdyti prašymo išspręsti ginčą nagrinėjimą, ir kitus sprendimus, užkertančius kelią toliau nagrinėti vartojimo ginčą ar ginčą. Procedūriniai sprendimai įforminami Komisijos pirmininko, jo įgalioto asmens pasirašytu raštu arba protokoliniu sprendimu, išskyrus procedūrinius sprendimus dėl ginčo nagrinėjimo nutraukimo, kurie įforminami Komisijos nutarimais; *sprendimus, kurie įforminami nutarimais* – nutarimas priimamas išsprendus ginčą iš esmės; *sprendimus dėl vartojimo ginčo*, kurie įforminami Komisijos pirmininko ar jo įgalioto asmens, kuriam yra pavesta priimti sprendimą, pasirašyta išvada. Komisijos pirmininko ar jo įgalioto asmens pasirašyta išvada pasirašoma išnagrinėjus vartojimo ginčą iš esmės.

Pagal Aprašo 37 punktą, *vartojimo ginčas* išnagrinėjamas ne vėliau kaip per 30 kalendorinių dienų nuo jo priėmimo Komisijoje datos, išskyrus tuos atvejus, kai dėl išimtinių aplinkybių (pavyzdžiui, daug įrodymų, sudėtingos vartojimo ginčo aplinkybės) vartojimo ginčui išnagrinėti reikia daugiau laiko. Šį terminą pratęsti turi teisę Komisijos pirmininkas ar jo įgaliotas asmuo,

² Pagal Išankstinio ginčų sprendimo ne teisme tvarkos aprašo 8.8 ir 8.9 punktus, vartojimo ginčas apibrėžiamas kaip buitinio vartotojo, vartotojo ir skundžiamos įmonės konfliktas, kylantis iš vartojimo sutartinių teisinių santykių, kuris grindžiamas pažeistais buitinio vartotojo ar vartotojo teisiniais interesais. Ginčas – energetikos įmonės ir skundžiamos įmonės konfliktas, kylantis iš komercinių sutartinių teisinių santykių, kuris grindžiamas pažeistais energetikos įmonės teisiniais interesais.

kuriam yra pavesta priimti sprendimą dėl vartojimo ginčo nagrinėjimo, motyvuotu procedūriniu sprendimu ne ilgesniam kaip 20 kalendorinių dienų terminui, tais atvejais, kai dėl išimtinių aplinkybių (pavyzdžiui, daug įrodymų, sudėtingos vartojimo ginčo aplinkybės) vartojimo ginčui išnagrinėti reikia daugiau laiko. Komisijos valstybės tarnautojas ar darbuotojas išnagrinėja pareiškėjo skundą, įvertina pareiškėjo skunde nurodytas aplinkybes, pateiktus įrodymus bei pareiškėjo skundo reikalavimų pagrįstumą ir surašo išsamų išvados dėl vartojimo ginčo projektą, kuris teikiamas derinti tiesioginiam vadovui ir kitiems Komisijos padaliniais pagal kompetenciją. Komisijos pirmininkas ar jo įgaliotas asmuo, kuriam yra pavesta priimti sprendimą dėl vartojimo ginčo nagrinėjimo, įvertinęs pateiktą išvados dėl vartojimo ginčo nagrinėjimo projektą priima sprendimą dėl vartojimo ginčo nagrinėjimo (Aprašo 38, 41 punktai).

Komisija privalo išnagrinėti *ginčą* ir priimti sprendimą ne vėliau kaip per 4 mėnesius nuo prašymo išspręsti ginčą priėmimo dienos. Šį terminą pratęsti turi teisę Komisijos pirmininkas motyvuotu sprendimu ne ilgesniam kaip 2 mėnesių terminui tais atvejais, kai dėl išimtinių aplinkybių (pavyzdžiui, daug įrodymų, sudėtingos ginčo aplinkybės) ginčui išnagrinėti reikia ilgesnio laiko. Sprendimas dėl ginčo nagrinėjimo įforminamas Komisijos nutarimu, išdėstomas raštu ir pasirašomas ginčą nagrinėjusių Komisijos narių (Aprašo 110 punktas).

Pažymėtina, jog pagal Aprašo 122 punktą, vartojimo ginčo ar ginčo šalys per 30 dienų nuo Komisijos sprendimo, kuriuo vartojimo ginčas ar ginčas išsprendžiamas iš esmės ar nagrinėjimas nutraukiamas, priėmimo turi teisę kreiptis į Vilniaus apygardos teismą ir prašyti nagrinėti jų vartojimo ginčą ar ginčą iš esmės. Komisijos procedūriniai sprendimai, priimti nagrinėjant vartojimo ginčą ar ginčą, tarp jų ir sprendimai atsisakyti priimti skundą ar prašymą nagrinėti ginčą, palikti prašymą nenagrinėtą, nutraukti ar sustabdyti vartojimo ginčo ar ginčo nagrinėjimą, užkertantys kelią toliau nagrinėti vartojimo ginčą ar ginčą, per 7 dienas nuo sprendimo įteikimo suinteresuotam asmeniui dienos gali būti skundžiami Vilniaus apygardos teismui.

IŠVADOS:

Apibendrinant pasakytina, kad Komisijos veikla yra reglamentuota įstatymų ir kitų teisės norminių aktų. Pati Komisija pagal kompetenciją yra priėmusi būtinus teisės aktus, nustatančius/detalizuojančius jos vykdomų funkcijų atlikimo tvarką, terminus, reikalavimus asmenims. Komisija nuolat vykdo teisinio reguliavimo stebėseną ir atitinkamai koreguoja teisės aktus, teikia siūlymus kompetentingoms institucijoms, siekdama nuoseklesnio ir aiškesnio teisinio reglamentavimo įtvirtinimo. Komisijos struktūrinių padalinių uždaviniai ir funkcijos yra nustatytos jų nuostatuose, Komisijos valstybės tarnautojų ir darbuotojų, dirbančių, pagal darbo sutartis, funkcijos nustatytos pareigybių aprašymuose. Vidinė tokių subjektų vykdomos veiklos kontrolė atliekama vadovaujantis Komisijos patvirtinto darbo reglamento nustatyta tvarka. Komisijos priimamų sprendimų rengimo, derinimo, svarstymo, tvirtinimo ir apskundimo procedūra yra įtvirtinta tiek įstatyminiu lygmeniu, tiek Komisijos tvirtinamuose vidaus teisės aktuose.

Nepaisant to, remiantis Lietuvos Respublikos korupcijos prevencijos įstatyme nustatytais korupcijos pasireiškimo tikimybės kriterijais bei išanalizavus Komisijos funkcijas atskirose jos veikos srityse, teoriškai tikėtina korupcijos pasireiškimo tikimybė, tai yra vykdant šias funkcijas gali atsirasti prielaidos korupcinio pobūdžio nusikalstamoms veikoms, tačiau pabrėžtina, kad kol kas jokių įtarimų dėl tokių nusikalstamų veikų nekilo, pažeidimų nenustatyta.

Komisijos veikla atitinka 3 iš 7 korupcijos pasireiškimo tikimybių:

1. pagrindinės Komisijos funkcijos yra kontrolės ar priežiūros vykdymas;
2. Komisijos veikla yra susijusi su leidimų suteikimu ar apribojimu;
3. Komisija daugiausia priima sprendimus, kuriems nereikia kitos valstybės ar savivaldybės įstaigos patvirtinimo.

Siekiant valdyti korupcijos rizikos veiksnius ir iki minimumo sumažinti korupcijos pasireiškimo tikimybę atitinkamose Komisijos veiklos srityse bei siekiant užtikrinti skaidresnę, veiksmingesnę ir viešesnę Komisijos darbuotojų veiklą, Komisijoje yra įgyvendinama Kovos su Korupcija 2012–2013 metų programa, patvirtinta Komisijos pirmininko 2012 m. liepos 25 d.

įsakymu Nr. O1-45. Programoje numatomos korupcijos prielaidų ir sąlygų mažinimo bei šalinimo, atsakomybės už korupcinio pobūdžio teisės pažeidimus įgyvendinimo gairės Komisijos veikloje. Programoje išskiriamos prioritetingos kovos su korupcija sritys, kuriose yra didžiausia tikimybė pasireikšti korupcijai, daugiausia prielaidų ir sąlygų piktnaudžiauti tarnybine padėtimi. Komisija kasmet vykdo šios programos įgyvendinimo stebėseną ir vertinimą, o parengtą ataskaitą bei pasiūlymus dėl jos tobulinimo skelbia viešai.

Komisijos pirmininkė

Diana Korsakaitė